

Kort oversigt over Tibets historie

Den almindelige opfattelse er, at Tibet blev etableret som en selvstændig stat i 600-tallet af det kongedømme, der var opstået i Yarlungdalen sydøst for Lhasa, med Songtsen Gampo som konge. Han regerede fra 630 til 649 og udvidede sit kongedømme til at dække store dele af det tibetanske plateau. Derved kom han i kontakt med Kina og i Nepal. Han indgik fredsftaler ved at indgå ægteskab med både en kinesisk prinsesse Wangcheng og en nepalesisk prinsesse Bhrikuti.

1 Yobulagangtemplet

klosterbygningerne stammer fra 16- og 17-tallet. Yumbulagang blev genopbygget i 1983, fordi de kinesiske rødgardister under kulturrevolutionen smadrede templet så fuldstændigt, at der ikke var andet end stenbunker tilbage. Men det er nu blevet genopbygget i en form, der ligner bygningsværket fra 17000-tallet.

Ifølge overleveringen spillede de to dronninger en afgørende rolle i indførelsen af buddhismen i Tibet ved at invitere indiske og kinesiske filosoffer og religionslærere til Tibet. Buddhismen nåede dog ikke langt uden for hoffet og Yarlungdalen. Bön dominerede stadig over størstedelen af det tibetanske plateau. Tibet fik også sit eget skriftsprog på dette tidspunkt; det baseredes på det indiske sanskritalfabet. Jokhang og Ramoche templerne i det centrale Lhasa er oprindeligt opført af Sontsen Gampo og hans hustruer. Det ældste tempel i Tibet er Yumbulagang. Det er oprindeligt bygget i tiden før Songtsen Gampo. Ifølge myten er hellige buddhistiske skrifter en gang i 600-tallet kommet flyvende fra Indien over Himalaya og er landet på taget af Yumbulagang. Det var et led i introduktionen af buddhismen i Tibet. Der er næppe mange af de oprindelige sten tilbage i de bygningsværker, man kan se i dag. De er ny- og ombygget mange gange i historiens løb. Hovedparten af

Songtsen Gampo hyldes også i dag af alle tibetanere som den, der samlede Tibet og indførte buddhismen. I alle klostre kan man se forgyldte statuer og billeder af ham og de to dronninger. Kineserne har brugt hans ægteskab med den kinesiske prinsesse til at legitimere deres krav om overhøjhed over Tibet. Selv i dag kan man høre kinesiske

politikere udtale, at dette ægteskab fra 600-tallet er et bevis på, at Tibet altid har tilhørt Kina.

I anden halvdel af 700-tallet, hvor vi nærmer os afslutningen af yarlungkongedømmet, optrådte Padmasambhava (Guru Rinpoche). Han oprettede klosteret, Samye, som ligger ved bredden af Kichu-floden (Brahma-Putra er det indiske navn), og han indstiftede den første munkeorden, Nyingma, som stadig er ”den gamle” buddhistiske orden i Tibet, og som lægger vægt på tantriske ritualer og yogainspireret meditation. Padmasambhava hyldes også i dag som en af grundlæggerne af den tibetanske buddhisme, og statuer af ham ses over alt i klostrene.

I 800-tallet falder Yarlung kongedømmet fra hinanden og afløses af små regionale fyrste- og høvdingedømmer. Det bliver klostrene, som opretholder civilisationen i Tibet i de følgende århundreder. Forbindelsen mellem Kina og Tibet svinder ind til næsten ingen ting, og de Tibetanske klostre vender sig mod Indien og modtager inspiration derfra.

2 Mt. Kailash. Revnen i midten viser, hvor Bön-præsten blev kastet ned.

Myten omtaler Milarepa som den næste religionsstifter. Han er knyttet til Mt. Kailash, det helligste bjerg af alle, og ved ham sejrede buddhismen endeligt over den oprindelige bönreligion. Milarepa (1052 – 1135) var en fremtrædende filosof og anerkendt vejleder inden for den tantriske buddhisme. Han kom til Mt. Kailash for at udfordre Naro Bön-chung, bönreligionens leder. De enedes om, at den, der hurtigst kunne bestige Mt. Kailash, var sejrherre, og dermed repræsentant for den sande religion i Tibet. Naro Bön-chung red op af bjerget på en tromme i flere dage, mens Milarepa sad ved foden af bjerget og mediterede. I sidste øjeblik, umiddelbart før Naro Bön-chung nåede toppen, fløj Milarepa til toppen på en solstråle og kom altså først. Han kastede Naro Bön-Chung ned af bjerget, men samtidig kastede han sne på en nærliggende bjergtop, senere kendt som Bönri, for at markere, at der stadig var plads til bönreligionen i Tibet. Den buddhistiske tolerance er fortsat op gennem århundre-

derne, og der er også i dag områder i Tibet, hvor Bön har en fremtrædende placering. Milarepa stiftede Kagyu ordenen, og i løbet af 1000-tallet oprettedes også det mægtige Sakya kloster for den nyoprettede sakyaorden, sydvest for det nuværende Shigatse.

Den mongolske hersker Djengis Khan begynder sine erobringstogter i 1200-tallet, og en af hans efterfølgere indgik en aftale med lederen af Sakya klosteret, som medførte, at buddhismen blev statsreligion i det mongolske imperium, og at Tibet fik lov til at regere sig selv i fred under ledelse af sakyaordenen. Sakyaabbederne blev en slags åndelige vejledere for de mongolske fyrster.

Senere erobrede mongolerne også Kina, og moderne kinesiske politikere bruger aftalen mellem de mongolske ledere (senere kejsere af Kina) og de tibetanske abbeder, som argumentation for, at Tibet altid har været en del af Kina. Historien kan bruges og misbruges. Tænk, hvad der ville ske, hvis man brugte en lignende argumentation i Europa.

Gelugordenen og Dalai Lama

Skiftende munkeordener og sekulære fyrster regerede Tibet indtil midten af 1600-tallet. I de foregående århundreder havde en ny munkeorden set lyset. I slutningen af 1300-tallet stiftede munken Tsungkapa et nyt kloster, Ganden, 45 km. vest for Lhasa. Sigtet var at reformere det tibetanske munkevæsen og dermed den tibetanske buddhisme. Munkevæsenet skulle disciplineres og den tibetanske buddhisme renses for påvirkninger og iblandede forestilling fra Bön og andre af de gamle religioner. Denne munkeorden blev efterhånden kendt som Gelug, og dens ledere som Dalai Lama. Gelugordenen voksede sig stærk og vandt i samarbejde med den mongolske fyrste i 1656 endelig herredømmet over hele Tibet med den femte Dalai Lama i spidsen. Den femte Dalai Lama var en stærk leder og sikrede Tibet reel uafhængighed, så længe han levede. Han påbegyndte bygningen af Potala og tog initiativ til et omfattende klosterbyggeri over hele Tibet. Den femte Dalai Lama hyldes også i dag af tibetanerne, og man ser statuer af ham i alle klostre. Ud over Potala kan man se andre af de bygningsværker, som Den femte Dalai Lama lod opføre i og omkring Lhasa. Det drejer sig f. eks. om klostrene Sera og Drepung, som stadig fungerer som religiøse institutioner – ganske vist under streng kinesisk kontrol. Antallet af munke er stærkt reduceret i forhold til for blot få årtier siden, bl. a. fordi mange af munkene stadig sidder i fængsel efter opstanden i 2008 eller er blevet bortvist fra klostrene af de kinesiske myndigheder.

Den femte Dalai Lamas efterfølger var en svag person, som ikke interesserede sig for at styre landet, og han endte med at blive myrdet af mongolske tropper, som havde

invaderet Tibet. Derefter blev Tibet en kastbold mellem mongolske ledere og den kinesiske kejser, som i 1720 erklærede Tibet for et kinesisk protektorat. Tibetanerne fik dog stort set lov til at passe sig selv i næsten 200 år, om end de kinesiske kejsere med mellemrum sendte tropper ind i Tibet for at varetage specifikke interesser.

I 1912, efter den første kinesiske revolution, erklærede den trettede Dalai Lama Tibet for at være uafhængigt af Kina, og de få tilstedeværende kinesiske soldater blev udvist. Det lykkedes ikke i 1920'erne og 1930'erne at gennemføre væsentlige moderniseringer af det tibetanske samfund eller at etablere stabile relationer til udenlandske stater, til trods den trettede Dalai Lamas forsøg herpå. Tibet var derfor fuldstændigt forsvarsløst over for den kinesiske invasion i 1950 – 51 umiddelbart efter Maos magtovertagelse i Kina i 1949.

Tibets nyere historie

Før den kinesiske besættelse i 1951 var Tibet en selvstændig stat, som var ret isoleret fra resten af verden. Tibet var et teokrati, dvs. at de religiøse ledere med Dalai Lama i spidsen styrede landet. De forskellige buddhistiske sekter havde deres klostre spredt ud over Tibet. Gelugpasektens klostre havde i århundreder styret landet, og klostrenes abbeder havde udpeget landets leder, Dalai Lama. Der var en feudal samfundsform, hvor klostrene og den verdslige adel ejede det meste af jorden, som blev dyrket af fæstebønder. En væsentlig del af Tibets befolkning var nomader, som levede med deres dyr på de højtliggende græsgange i det nordlige og vestlige Tibet.

Kina invaderede under Mao Zedongs ledelse Tibet i 1949-51, og besættelsen er fortsat til i dag. I 1950'erne forsøgte den tibetanske befolkning flere gange at gøre oprør, men uden held. En tibetansk folkeopstand den 10. marts 1959 blev knust af store kinesiske hærstyrker. Dalai Lama flygtede til Indien sammen med omkring 80.000 tibetanere.

Kina indledte herefter en total omformning af Tibets sociale og politiske struktur. 600.000 munke og nonner blev henrettet, tortureret eller sendt i arbejdslejre. Religionen blev forbudt. Klostre, templer, historiske monumenter, litteratur og religiøs kunst blev ødelagt. I 1965 blev Tibet delt, da området nord for Himalaya udnævntes til den Tibetanske Autonome Region (TAR), som i realiteten er en kinesisk provins. Resten af Tibet blev indlemmet i de kinesiske provinser Qinghai, Gansu, Sichuan og Yunnan.

Mao Zedong i værksatte Kulturrevolutionen i perioden fra 1966 til 69 som led i magtkampen i det kommunistiske parti. Flere millioner unge kinesere, de såkaldte rødgardister, rejste rundt i Kina for at fremme revolutionære værdier og for at ødelægge traditionel kultur. De kinesiske rødgardister kom også til Tibet og fulde den destruktion af tibetansk kultur, som var startet i 1950'erne. Næsten alle de 6250 klostre i Tibet blev ødelagt. De fleste blev sprængt med dynamit. Det anslås, at ca. 1,2 mio. tibetanere blev dræbt eller døde af hungersnød i perioden fra 1950 til 1970.

I 1979 påbegyndte Kina en økonomisk liberalisering. Religiøs aktivitet blev tilladt i begrænset og kontrolleret omfang. Landbrugsproduktionen blev delvis privateret, indoktrineringen aftog, og tibetanerne gik i gang med at genopbygge klostrene. Ved at give tibetanerne mere frihed og åbne Tibet for turister regnede Kinas ledere med at øge interessen for forbrug og produktion i Tibet. Den overordnede politik var at integrere Tibet i et moderne Kina.

Også i 1980'erne var der tibetanske opstande og modstandskampe mod den kinesiske besættelsesmagt. Den kinesiske politik over for Tibet har fra 1980-erne og frem svinget frem og tilbage mellem liberalisering og undertrykkelse. Fra 1990-erne og frem har der været en stor kinesisk indvandring til det østlige Tibet, og i nogle områder tættest på grænsen til Kina bor der nu flere kinesere end tibetanere. Det afgørende skifte kom med opstanden i 2008 i forbindelse med Olympiaden i Beijing. Det kinesiske styre slog hårdt ned på de tibetanske demonstranter, og har siden styret Tibet med en stærk koncentration af militær og politi, gennemgribende censur, fængslinger og tortur, og en kulturel, religiøs og social undertrykkelse, der hører til det værste af, hvad der findes i verden.

3 Kinesiske soldater chikanerer de bedende tibetanere

Tibetanerne bruger, i det omfang, de kan få lov til det, den buddhistiske religion i en form for opposition til det kinesiske styre. De kan mødes i templerne, udtrykke deres følelse af tilknytning til deres religiøse ledere og de spirituelle, moralske og etiske værdier, der ligger i religionen.